

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ПОЗАШКІЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної (експертної) ради
Донецького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
№ 3 від 21 серпня 2019 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ директора департаменту
освіти і науки Донецької обласної
державної адміністрації

№ 312/163-19 від 05.09 2019 р.
04

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА З ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
дослідницько-експериментального напрямку
«УКРАЇНСЬКА МОВА»

Основний рівень

1 рік навчання

Автор:

Дворянкін В. О., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології Маріупольського державного університету

Рецензенти:

Мельничук І. В., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української філології Маріупольського державного університету;

Мороз О. А., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології Маріупольського державного університету.

СХВАЛЕНО

Протокол засідання педагогічної ради
комунального позашкільного навчального
закладу «Донецька обласна Мала академія
наук учнівської молоді»

Від 24.05.2019 № 2

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова є державною мовою в Україні, як навчальний предмет виконує низку важливих освітніх функцій. Вона – постійний об'єкт пізнання, вагоме соціальне явище. Але головна функція рідної мови полягає в тому, що вона є засобом спілкування, а також засобом самовираження особистості. Завдяки їй діти здобувають знання про довкілля, входять у колектив, долучаються до національної та світової культури. Мислеформуюча функція рідної мови сприяє розвитку інтелекту учнів, зокрема їхньої пам'яті, логічного мислення, уяви, творчих здібностей. Через мову школярі засвоюють моральні поняття, ідеї та ідеали, виробляють власні переконання, ціннісні орієнтири. Рідна мова формує почуття прекрасного, робить естетичне чуття тоншим, чутливішим. Вона найповніше вбирає в себе особливості української ментальності, а відтак сприяє засвоєнню її учнями. Як форма вияву національної та особистісної свідомості мова є засобом самопізнання, саморозвитку й самореалізації людини. Досконале володіння рідною мовою забезпечує здійснення творчих можливостей учнів у всіх сферах життя.

Метою програми є формування компетентностей у процесі поглибленого вивчення української мови й науково-дослідницької діяльності.

Основні **завдання програми** полягають у формуванні в учнів таких компетентностей:

– **пізнавальної**: поглиблення мовленнєвознавчих і культурологічних знань; ознайомлення з головними чинниками науково-дослідницької роботи;

– **практичної**: засвоєння мовного матеріалу засобами самостійної, індивідуальної, диференційованої навчальної практичної роботи; вироблення вмінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо) та в різних сферах спілкування (особистісна, публічна, освітня); формування навичок науково-дослідницької діяльності;

– **творчої**: розвиток мовленнєвих здібностей, ораторської майстерності, підвищення інтересу до пізнавально-пошукової діяльності, реалізація потенційних творчих можливостей особистості;

– **соціальної**: виховання громадської свідомості, формування національних і загальнолюдських культурних та духовних цінностей, розвиток соціалізації і загальної реалізації особистості.

Навчальна програма укладена на основі програми з позашкільної освіти «Українська мова», створеної Л. А. Кузьменко, І. М. Шевченко (див.: Програми з позашкільної освіти. Дослідницько-експериментальний напрям / [Л. Л. Барановська, О. В. Биковська, О. І. Борзенко та ін.; упоряд. О. В. Лісовий, С. О. Лихота]. – К.: ТОВ «Інформаційні системи», 2010. – Вип. 2. – С. 33–43).

Програма розроблена для учнів 9–11 класів і передбачає навчання дітей у групах основного рівня впродовж одного року. На опрацювання навчального матеріалу відводиться 216 годин (6 годин на тиждень). Кількісний склад навчальної групи – 10–12 учнів.

Програма передбачає теоретичні й практичні заняття. Теоретичний матеріал пов'язується з темами практичних робіт відповідно до тематичного плану.

Тематичний план програми містить 4 блоки:

- 1) лінгвістичний;
- 2) комунікативно-практичний;
- 3) культурологічний (лінгвокультурологічний);
- 4) консультативно-дослідницький.

Заняття лінгвістичного блоку мають на меті систематизувати, узагальнити й поглибити знання учнів із розділів «Лексика. Фразеологія. Лексикографія», «Фонетика й орфоепія», «Будова слова. Графіка. Орфографія», «Морфологія і правопис», «Синтаксис і пунктуація», «Стилістика».

Теми комунікативно-практичного блоку допоможуть засвоїти основні правила мовленнєвого етикету й культури спілкування, здобути навички виступу перед аудиторією та ведення дискусії.

Культурологічний (лінгвокультурологічний) блок передбачає ознайомлення слухачів із звичаями, традиціями, мистецькими скарбами, духовною культурою України і безпосередньо регіону мешкання, вітчизняною лінгвокультурою. Тематику занять керівник гуртка (секції) визначає згідно з особистими запитами та інтересами вихованців.

Зміст консультативно-дослідницького блоку розрахований на засвоєння вмінь і навичок науково-дослідницької роботи, яка покликана стати ефективним методом поєднання теоретичних знань із практичною діяльністю та сучасними науковими технологіями. Слухачі знайомляться з методами оцінки, аналізу й обробки інформації; навчаються грамотно оформляти власне дослідження; удосконалюють уміння публічного виступу, ведення діалогу; здобувають поглиблені знання з предмета.

Програмою передбачена індивідуальна робота з учнями, розрахована на підвищення якості знань і вмінь слухачів.

Для отримання належних результатів і досягнення поставленої мети керівник гуртка (секції) може використовувати як класичні методи роботи (бесіда, дискусія, лекція, метод вправ, спостереження над мовою, пояснення, робота з підручниками, посібниками), так і різні форми інтерактивного навчання («діалог», «синтез думок», «ротаційні трійки», робота в парах, спільний проект, рольова гра та ін.).

На заняттях гуртка (секції) застосовуються різноманітні засоби навчання: друквані, технічні, екранні, засоби слухової наочності.

Орієнтація на розвиток особистісного потенціалу школярів спрямовує організацію навчання відповідно до технологічного розвитку суспільства. Нові підходи до вивчення мови диктують і нові технології навчання. Тому в процесі роботи гуртка (секції) пропонується використання комп'ютерних технологій і відповідно допоміжних програм: MS Word, MS Excel, MS Power Point, MS Publisher.

Перевірка й оцінювання знань та вмінь учнів здійснюється під час виконання ними практичних робіт, а також у формі проведення вікторин і конкурсів різного рівня.

Програма гуртка (секції) може використовуватися під час проведення занять у групах індивідуального навчання, які організуються відповідно до Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, що затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 11.08.2004 р. № 651 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 1123 від 10.12.2008 р.).

Програма є орієнтовною, керівник гуртка (секції) може змінювати порядок навчальних тем і кількість годин, відведених на їх вивчення, моделювати зміст відповідно до інтересів і побажань вихованців.

*Основний рівень***НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН**

№ пор.	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
1.	Вступне заняття	4	1	3
2.	Лінгвістика	83	–	–
2.1.	Лексика. Фразеологія. Лексикографія	(9)	4	5
2.2.	Фонетика й орфоепія	(4)	2	2
2.3.	Будова слова. Графіка. Орфографія	(8)	4	4
2.4.	Морфологія і правопис	(16)	6	10
2.5.	Синтаксис і пунктуація	(42)	12	30
2.6.	Стилістика	(4)	2	2
3.	Основи мовленнєвої комунікації	25	10	15
4.	Культурологія. Лінгвокультурологія	15	5	10
5.	Науково-дослідницька діяльність	73	21	52
6.	Екскурсії, конкурси, тематичні заходи	14	3	11
7.	Підсумкове заняття	2	1	1
Разом		216	71	145

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

1. Вступне заняття (4 год.)

Мета й завдання навчального курсу. Ознайомлення з порядком і планом роботи гуртка (секції). Організаційні питання. Рекомендована література.

Практична робота. Написання тесту з метою перевірки рівня підготовки дітей.

2. Лінгвістика (83 год.)

2.1. Лексика. Фразеологія. Лексикографія (9 год.)

Сучасна українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Основні відомості з лексикології. Лексичне значення слова. Однозначні й багатозначні, стилістично й емоційно нейтральні та стилістично й емоційно забарвлені слова. Пряме і переносне значення слова.

Групи слів за значенням, походженням та сферою вживання.

Синоніми й антоніми (лексичні та контекстуальні), омоніми, пароніми.

Фразеологізми, їх лексичне значення, стилістична належність, роль у мовленні, різновиди.

Українська лексикографія. Типи словників (загальна характеристика).

Практична робота. Робота зі словниками різних видів (тлумачним, перекладним, словниками синонімів та антонімів, фразеологічним, діалектним тощо), схемами, таблицями. Виконання вправ. Лексикологічний розбір слова. Фразеологічний розбір.

2.2. Фонетика й орфоепія (4 год.)

Звукова система сучасної української мови.

Фонетичні процеси. Основні випадки уподібнення приголосних звуків.

Складні випадки наголошення слів.

Практична робота. Робота з орфоепічними словниками, схемами, таблицями. Виконання вправ. Фонетичний розбір слова.

2.3. Будова слова. Графіка. Орфографія (8 год.)

Будова слова та значення морфем. Способи творення слів. Складні випадки словотворення.

Українська графіка та орфографія. Алфавіт.

Принципи української орфографії. Фонетичне, морфологічне та інші види написання. Написання разом, окремо, через дефіс. Правила переносу слів. Орфографічні правила, словникові слова.

Практична робота. Робота зі словниками різних видів (морфемним, словотвірним, орфографічним тощо), схемами, таблицями. Виконання вправ. Морфемний розбір слова (розбір слова за будовою). Словотвірний розбір слова. Укладання власного словничка (списки слів для запам'ятовування).

2.4. Морфологія і правопис (16 год.)

Лексичне й граматичне значення слова. Частини мови. Граматичні характеристики частин мови. Роль частин мови в реченні.

Самостійні частини мови, найскладніші орфограми.

Службові частини мови, найскладніші орфограми.

Вигук, його особливості.

Практична робота. Робота з довідниками з морфології, посібниками, таблицями, картками. Виконання вправ. Складні випадки морфологічного розбору різних частин мови.

2.5. Синтаксис і пунктуація (42 год.)

Синтаксичні одиниці, їх види, будова, способи вираження. Синтаксичні засоби, їх роль у побудові висловів.

Способи передачі чужого мовлення: пряма й непряма мова. Цитати. Розділові знаки.

Просте речення. Ускладнення простого речення звертаннями, вставними конструкціями. Ускладнення простого речення однорідними та відокремленими членами речення.

Складне речення, розділові знаки в складному реченні. Складні речення з різними видами зв'язку.

Практична робота. Робота з довідниками, підручниками, посібниками, таблицями-схемами, картками з метою закріплення пунктуаційних умінь і навичок. Виконання вправ. Складні випадки синтаксичного аналізу простого (складного) речення. Труднощі аналізу складного синтаксичного цілого та речення з прямою мовою. Пунктуаційний аналіз речень різних типів.

2.6. Стилїстика (4 год.)

Стилї й жанри мовлення. Стилїстичні можливості. Особливості наукового стилю.

Практична робота. Виконання вправ на закріплення вмінь щодо визначення стилів і жанрів мовлення, тексту. Стилїстичний розбір тексту.

3. Основи мовленнєвої комунікації (25 год.)

Мовленнєва комунікація, її характеристика. Комунікативна лінгвістика як новітня галузь мовознавства.

Вербальна комунікація. Невербальна комунікація, її місце та функції в міжособистісному спілкуванні. Функції комунікації.

Основні правила ведення мовлення. Деякі аспекти мовленнєвої ситуації. Етикет і мовлення. Культура поведінки, культура спілкування й мовленнєвий етикет.

Виступ перед аудиторією. Культура мовлення під час публічного виступу. Специфіка ведення діалогу.

Практична робота. Укладання правил мовця і слухача.

Виступи на обрану тему. Аналітична робота: виявлення недоліків у виступі, коментування, поради.

4. Культурологія. Лінгвокультурологія (15 год.)

Культурологія як наука.

Література, що знайомить з історією, звичаями, традиціями, мистецькими скарбами, духовною культурою, моральною етикою народу.

Лінгвокультурологія як інтегрована галузь мовознавства.

Поняття про мовну картину світу. Національно-мовна картина світу.

Мовна особистість як носій етнокультурних знань.

Тропіка в системі лінгвокультурологічних засобів: метафора, порівняння, поетичні епітети.

Образ України в культурологічному аспекті.

Мова інтернет-спілкування. Символіка Інтернету.

Особливості української ментальності. Характеристика найголовніших етносимволів українців.

Відбиття в мові українських вірувань, звичаїв, обрядів. Фразеологія української мови в аспекті лінгвокультурології.

Українські формули віншувань і побажань.

Практична робота. Читання й обговорення текстів, перегляд документальних, художніх фільмів.

Тематичні семінари.

5. Науково-дослідницька діяльність (73 год.)

Предмет і сутність науки та її головна функція. Основні психологічні риси діяльності вчених. Електронні каталоги бібліотек. Лінгвістичні інтернет-сайти.

Види учнівських науково-дослідницьких робіт.

Організація наукового дослідження. Вибір проблеми й вимоги до теми дослідження.

Мета і завдання дослідницької роботи.

Розробка структури дослідження. Вивчення історичного аспекту проблеми.

План-проспект.

Загальні та спеціальні методи дослідження, методика визначення матеріалу й об'єкта дослідження.

Принципи збору інформаційного матеріалу, ознайомлення з науковою літературою; запис бібліографії.

Конспектування прочитаного. Види конспектів: текстуальні, вільні, змішані. Тематичні виписки, тези, план.

Поняття мовознавчої творчості.

Правила оформлення дослідницької роботи.

Варіанти наочних матеріалів для захисту науково-дослідницької роботи.

Підготовка доповіді. Правила складання плану захисту наукової роботи.

Культура мовлення під час ведення дискусії.

Практична робота. Складання індивідуальних планів роботи. Визначення теми, мети і завдань, методів наукового дослідження. Розробка плану-проспекту, структури наукового дослідження. Робота в бібліотеці за системним та алфавітним каталогами. Ознайомлення із сучасною мовознавчою періодикою. Укладання термінологічного словника власного дослідження. Робота з довідниками різних типів. Складання тематичних виписок, тез. Написання дослідницької роботи. Застосування лінгвістичної термінології для тлумачення й опису фактів. Підготовка мультимедійної презентації. Складання плану захисту роботи. Виголошення доповіді. Обговорення виступів.

6. Екскурсії, конкурси, тематичні заходи (14 год.)

Екскурсії до музеїв, бібліотек, наукових установ, закладів вищої освіти.

Участь у конференціях, конкурсах, олімпіадах. Підготовка й проведення тематичних вікторин, свят, вечорів.

7. Підсумкове заняття (2 год.)

Підбиття підсумків роботи гуртка (секції) за рік. Презентація кращих учнівських науково-дослідницьких робіт. Поради й рекомендації щодо подальшої науково-дослідницької діяльності.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Учні мають знати:

- основні відомості з лексикології та фразеології;
- специфіку фонетики й орфоєпії;
- особливості графіки;

- морфеми слова;
- самостійні та службові частини мови;
- найчастіше вживані вставні слова та словосполучення;
- відокремлені й однорідні члени речення;
- основні відомості про складне речення, види складних речень, розділові знаки в реченнях;
- правила з орфографії, пунктуації;
- стилі й жанри мовлення;
- мовні особливості наукового стилю, основні види висловлювань;
- правила культури мовлення, спілкування;
- найважливіші світоглядні, етичні та інші поняття, відображені в мові;
- відомості про специфіку національної культури, звичаї, традиції, свята;
- визначних діячів; суспільно-політичні події, державну символіку; побут населення міст, сіл, культурно-архітектурні пам'ятки, музеї, театри тощо;
- найбільш відомі фольклорні й літературні твори рідного народу, лексеми; фразеологізми, афоризми як відображення народного досвіду, особливості національного характеру, світобачення;
- загальнолюдські моральні цінності, їх вияв у національних традиціях;
- особливості дослідницької роботи;
- структуру наукового дослідження;
- методи дослідження;
- способи записування конспектів;
- правила оформлення результатів наукової роботи;
- правила укладання списку використаної літератури;
- варіанти наочних матеріалів для захисту науково-дослідницької роботи;
- етапи захисту роботи;
- правила культури мовлення, поведінки під час виступу.

Учні мають уміти:

- уживати наукову термінологію, стилістично забарвлену лексику, користуватися різними видами словників;
- пояснювати значення фразеологізмів і правильно використовувати їх у мовленні, визначати їх синтаксичну роль, користуватися фразеологічним словником;
- характеризувати діалектизми, виявлені в художньому або живому говірковому мовленні;
- аналізувати основні фонетичні явища, користуватися орфоепічними словниками;
- використовувати слова з урахуванням значення їх морфем; користуватися морфемним і словотвірним словниками;
- знаходити вивчені орфограми й пояснювати їх за допомогою правил, знаходити й виправляти орфографічні помилки;
- розпізнавати самостійні частини мови, знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх за допомогою правил;
- розпізнавати службові частини мови, знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх за допомогою правил;
- правильно використовувати в мовленні речення із звертаннями, вставними конструкціями;
- правильно вживати розділові знаки при звертаннях, вставних словах (словосполученнях, реченнях);
- використовувати в мовленні речення з однорідними членами, правильно ставити розділові знаки при однорідних членах речення й відокремленнях;
- використовувати конструкції з відокремленням у текстах наукового стилю;
- правильно використовувати в тексті цитати, розставляти розділові знаки;

- визначати специфіку правильного мовлення, висловлюватись відповідно до норм культури мовлення;
- формулювати думку в усіх стилях і жанрах мовлення;
- сприймати усне й писемне мовлення, відтворювати готові тексти, удосконалювати написане;
- уважно слухати інших людей, осмислювати й запам'ятовувати почуте і прочитане, робити короткі записи в процесі слухання й читання, робити висновки, висловлювати власну думку щодо сприйнятого;
- відрізняти тексти наукового стилю від текстів інших стилів;
- виступати перед аудиторією: правильно звертатися, вибирати інтонацію, теми й гучність виступу;
- використовувати культурологічні (лінгвокультурологічні) знання у власному мовленні;
- узгоджувати із засвоєними етичними, естетичними та іншими цінностями свою мовленнєву й життєтворчу діяльність;
- аналізувати особливості бачення світу, культурні традиції народів, що відображено в мові, ураховувати їх у спілкуванні;
- дотримуватись правил мовленнєвої поведінки відповідно до загальнолюдських норм і національної специфіки культури;
- визначати тему й завдання дослідження, аргументувати вибір;
- використовувати різні методи, визначати матеріал та об'єкт дослідження;
- визначати й аргументувати актуальність роботи, теоретичне й практичне значення, особистий внесок автора, новизну й перспективність студії;
- працювати за систематичним та алфавітним каталогом, бібліографічним покажчиком;
- користуватися електронними каталогами бібліотек, лінгвістичними інтернет-сайтами;
- давати стислий аналіз прочитаної літератури з обраної теми;
- грамотно оформляти роботу;
- користуватися комп'ютерними програмами;
- створювати мультимедійні презентації;
- складати план захисту науково-дослідницької роботи;
- готувати виступ і виголошувати його з урахуванням ситуації спілкування.

**ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ОБЛАДНАННЯ
ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ ГУРТКА (СЕКЦІЇ)
«УКРАЇНСЬКА МОВА»**

Обладнання	Кількість, шт.
<i>Апаратура</i>	
Комп'ютер (ноутбук)	за потребою
Принтер	1
Мультимедійний проектор	1
Мультимедійна дошка	1
Сканер	1
Копіювальний апарат	1
Накопичувач USB Flash-drive	за потребою
<i>Канцелярське приладдя</i>	
Ватман А-1	30 аркушів
Папір друкарський	за потребою
Ручки кулькові	за потребою

Олівці креслярські	за потребою
Фломастери	за потребою
Ножиці	за потребою
Гумка	за потребою
Скріпки, кнопки	за потребою
Папки	за потребою
CD-DVD-диски	за потребою

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / Борис Антоненко-Давидович ; уклад. Я. Б. Тимошенко. – К. : Либідь, 1991. – 256 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підруч. / Ф. С. Бацевич. – 2-ге вид., доп. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 376 с.
3. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
4. Богдан С. К. Наукова робота в МАН: десять порад юному мовознавцю / С. К. Богдан ; [відп. за вип. О. В. Лісовий]. – К. : ТОВ «СІТІПРІНТ», 2013. – 274 с.
5. Вихованець І. Ненаукові пристрасті навколо українського правопису / Іван Вихованець // Українська мова. – 2004. – № 2. – С. 3–24.
6. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 400 с.
7. Волкотруб Г. Практична стилістика української мови : навч. посіб. / Галина Волкотруб. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 256 с.
8. Гальона Н. Основи мовознавчої творчості в МАН : навч.-метод. посіб. / Наталія Гальона, Ірина Дудко ; [відп. за вип. О. Лісовий]. – К., 2012. – 308 с.
9. Герчанівська П. Е. Культурологія : термінологічний словник / П. Е. Герчанівська. – К. : Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. – 439 с.
10. Глуховцева К. З народного джерела : говори української мови / Катерина Глуховцева ; [відп. за вип. О. Лісовий]. – К. : ТОВ «Праймдрук», 2012. – 79 с.
11. Дороз В. Ф. Методика навчання української мови в загальноосвітніх закладах : навч. посіб. / В. Ф. Дороз. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 386 с.
12. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. / Т. А. Єщенко. – К. : ВЦ «Академія», 2009. – 264 с.
13. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. / І. М. Кочан. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
14. Кравець М. С. Культурологія : підруч. для студ. вищих навч. закладів / М. С. Кравець. – Львів : Новий світ-2000, 2007. – 320 с.
15. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту : посіб. для студ. філол. спец. вищих навч. закладів / Марія Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 432 с.
16. Лінгвістичний аналіз : практикум : навч. посіб. / за ред. Г. Р. Передрій. – К. : ВЦ «Академія», 2005. – 256 с.
17. Лінгвокультурологія як інтегрована галузь мовознавства : науково-допоміжний бібліографічний покажчик / упоряд. і бібліогр. ред. О. А. Дікунова ; за ред. Г. М. Віняр / Бібліотека Криворізького державного педагогічного університету. – Кривий Ріг, 2017. – 38 с.
18. Мацько Л. І. Культура української фахової мови : навч. посіб. / Л. І. Мацько, Л. В. Кравець. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.
19. Мовленнєві жанри в міжкультурній комунікації : монографія / авт. кол.: Р. Помірко, Ф. Бацевич, А. Паславська та ін. – Львів : ПАІС, 2010. – 280 с.

20. Німчук В. Доля проекту нової редакції «Українського правопису» / Василь Німчук // Українська мова. – 2004. – № 1. – С. 3–25.
21. Ожигова О. Українська мова: зворотний зв'язок : посіб. / Оксана Ожигова. – К. : Грамота, 2007. – 184 с.
22. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради : навч. посіб. / Олександр Пономарів. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Либідь, 2008. – 240 с.
23. Програми з позашкільної освіти. Дослідницько-експериментальний напрям / [Л. Л. Барановська, О. В. Биковська, О. І. Борзенко та ін. ; упоряд. О. В. Лісовий, С. О. Лихота]. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2010. – Вип. 2. – 124 с.
24. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: напрями і проблеми / Олена Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с.
25. Семенов О. М. Культура наукової української мови : навч. посіб. / О. М. Семенов. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 216 с.
26. Сучасна українська мова : підруч. / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. ; за ред. О. Д. Пономарева. – 4-тє вид. – К. : Либідь, 2008. – 488 с.
27. Томан Іржі. Мистецтво говорити / Іржі Томан ; пер. з чес. В. І. Романця. – 2-ге вид. – К. : Політвидав України, 1989. – 293 с. : іл.
28. Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси : монографія / Сергій Чемеркін. – К., 2009. – 240 с.
29. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / О. В. Яшенкова. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 312 с.

Словники та довідники

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) : близько 250 000 слів / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
2. Головащук С. І. Складні випадки наголошення : словник-довідник / С. І. Головащук. – К. : Либідь, 1995. – 192 с.
3. Головащук С. І. Словник-довідник з українського літературного слововживання / С. І. Головащук. – К. : Наук. думка, 2010. – 432 с.
4. Головащук С. І. Словник наголосів / С. І. Головащук. – К. : Наук. думка, 2003. – 320 с.
5. Довідник з культури мови : посіб. / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Н. М. Сологуб та ін. ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Вища шк., 2005. – 399 с.
6. Єрмоленко С. Я. Українська мова : короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, О. Г. Тодор] ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
7. Культура української мови : довідник / за ред. В. М. Русанівського. – К. : Либідь, 1990. – 304 с.
8. Лучик А. А. Російсько-український та українсько-російський словник еквівалентів слова / А. А. Лучик. – К. : Довіра, 2003. – 495 с.
9. Орфоепічний словник української мови : у 2 т. / уклад. : М. М. Пецак, В. М. Русанівський, Н. М. Сологуб та ін. ; за ред. : М. М. Пецак, В. М. Русанівського. – К. : Довіра, 2001–2003. – Т. 1. – 2001. – 955 с. ; Т. 2. – 2003. – 920 с.
10. Полога Л. М. Словник українських морфем / Л. М. Полога. – Львів : Світ, 2001. – 448 с.
11. Російсько-український словник наукової термінології : Біологія. Хімія. Медицина / С. П. Вассер, І. О. Дудка, В. І. Єрмоленко та ін. – К. : Наук. думка, 1996. – 660 с.
12. Російсько-український словник наукової термінології : Математика. Фізика. Техніка. Науки про Землю та Космос / В. В. Гейченко, В. М. Завірюхіна, О. О. Зеленюк та ін. – К. : Наук. думка, 1998. – 892 с.

13. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки / *Й. Ф. Андерш, С. А. Воробйова, М. В. Кравченко та ін.* – К.: Наук. думка, 1994. – 600 с.
14. *Савченко Л. Г.* Російсько-український словник словосполучень. Труднощі перекладу / *Л. Г. Савченко.* – К.: Національний книжковий проект, 2010. – 512 с.
15. *Сікорська З. С.* Українсько-російський словотворчий словник / *З. С. Сікорська.* – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Освіта, 1995. – 256 с.
16. *Скрипник Л. Г.* Власні імена людей: словник-довідник / *Л. Г. Скрипник, Н. П. Дзятківська*; за ред. *В. М. Русанівського.* – 3-тє вид., випр. – К.: Наук. думка, 2005. – 334 с.
17. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.
18. Словник української мови: у 20 т. / НАН України, Укр. мов.-інформ. фонд. – К.: Наук. думка, 2010– . – Т. 1–6.
19. *Ставицька Л.* Короткий словник жаргонної лексики української мови / *Леся Ставицька.* – К.: Критика, 2003. – 336 с.
20. *Ставицька Л.* Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми / *Леся Ставицька.* – К.: Критика, 2008. – 456 с.
21. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; укл.: *О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк.* – К.: Довіра, 2006. – 789 с.
22. Українська мова: енциклопедія / редкол.: *В. М. Русанівський (співголова), О. О. Тараненко (співголова), М. П. Зяблюк та ін.* – 3-тє вид., зі змінами і доп. – К.: Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с. : іл.
23. Український орфографічний словник: близько 172 000 слів / укл.: *В. В. Чумак, І. В. Шевченко, Л. Л. Шевченко, Г. М. Ярун*; за ред. *В. Г. Склярєнка.* – 7-ме вид., переробл. і доп. – К.: Довіра, 2008. – 983 с.
24. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. – К.: Наук. думка, 2015. – 288 с.

Інтернет-ресурси

1. <http://inmo.org.ua>
2. <http://man.gov.ua>
3. <http://mon.gov.ua>
4. <http://nbuv.gov.ua>
5. <http://www.man.dn.ua>
6. <http://www.mova.dn.ua>
7. <http://www.mova.info>
8. <http://www1.nas.gov.ua/institutes/ium/Pages/default.aspx>
9. <http://www.ulif.org.ua>